

Toponimia gizarteratzeko bideak. Erabilera Administrazioetan

Felix Mugurutz Montalban
euskara@audiokoudala.net
2008 11 06

Adituen esanetan, gizakia da izaki guztien artetik, abstrakzioarako ahalmena duen bakarra. Hau da, objektu edo gertakizun batez egon daitekeela pentsatzen, horren estimulu zuzenik izan gabe edo, areago oraindik, inoiz bizi izan barik.

Beste modu batez esanda eta gurera ekarria, gizakia ez dagoen toki batean pentsatzen egon daitekeela, toki horretan egon gabe.

Ahalmen horren ondorioz, munduko edo espazioko edozein tokiri egin diezaioke erreferentzia, nahi duen tokira eraman ditzake bere gogoetak, edo bidaiaren ostean hantxe ikusitakoaren deskripzio zehatza eman diezaike entzule sufrituei.

Hain tresna baliotsua eskura izanda, berehala jakin izan zuen gizakiak bere inguruko eta urrutiagoko espazio fisikoa antolatzen. Eta horrela sortu zen toponimia. Behar-beharrezkoa zitzaiolako. Izan ere, ezagutzen ditugun iturri dokumental zaharretan ere, nabaria da toponimiaren presentzia, hots, garai, herrialde eta zibilizazio guztietan. Badirudi, leku-izenen erabilera lengoaiaren sorrerarekin batera, edo ia batera, datorrela. Gizakiaren espazioan eta denboran, beraz, ezinbestez kontuan hartzekoa.

Toponimoak dira gure zibilizazioen sorrera historikotik eta egun bitartean, gehien erabili izan den espazioa antolatzeko "koordinada" sistema, mapetako latitude eta longitudeak baino askoz lehenago edota zer esanik ez GPSetako UTM koadrikula sistema eta datum-en aurrekoak, leku-izenak baitira, benetan GPS (*Global Position System*) 'edonon kokatzeko sistema' izendapena merezi izan duena. Ume bati *Paristik datorren artista bat naiz ni* abesten diogunean, guztiok dakigu –gutxi gorabehera bada ere– non den Paris eta Frantzia lurralde zabalago baten kokagune nagusia dela. Nahikoa da izena jakitea galdetuz eta galdetuz haraino iritsi ahal izateko. Ez al gintuzten bide guztiek Erromara hurbiltzen, ala?

BERDINAK AL DIRA TOPONIMO GUZTIAK? Esan bezala, Parisera, Donostia edo Irunera iritsiko ginatke euren izenez galdetuz gero. Baina emaitza bera izango genuke Nafarroako Aezkoa ibarreko Hiriberri herriko Buztinzuri lekuari buruz galdetuko bagenu? Seguruenik, gutako inork ez luke jakingo non den eta hara iristeko Buztinzuri hori aipatu baino lehenagoko Nafarroa > Aezkoa > Hiriberri, hurrenez hurren, izenak eta euren "kokapena" baliatu beharko genituzke haraino iristeko. Bistan denez, toponimo guztiek ez dute kokapenerako balio-mailaketa bera.

Larria da esatea baina Buztinzuri izena bat-batean galduko balitz ez zuen inolako ondorioz izango; bai ordea, Paris bezalako bat, nahiz eta biak direna besterik ez izan: leku-izenak.

Zer esan nahi da honekin? Toponimo baten berezko balioa, erreferentziala, areagotzen dela izen hori ezagutzen eta konpartitzen duen hiztun kopuruaren arabera. Honezkero, definituak ditugu dagoeneko gure zereginak: izenak betiko desagerpen arriskutik urundu eta toponimoak ezagutarazi eta erabiltzea.

GALTZEAREN AURKAKO TXERTOIA. Gure gizartearen produkzio sistemak aldatu direnetik, behinola baso, mendi eta lur zabalekin genuen harremana eraldatu edo, hobeki eta orokortuz

esanda, galdu egin da. Hortaz, izen askok eta askok zuten balio erreferentziala baliogabetu egin da eta ez du inork haien beharrik. Eta horiexek dira hilaurreko sintomak.

Honelakoetan, gure ardura zuzena da haien bilketa eta kokapenak egitea, erizain lana egitea, etengabeko izen galtze hori eteteko. Eta sendagaia ematean so egin formulako osagaiei: kontuan izan behar da toponimo baten erabilera eta galtzeko arriskua alderantzizko proportzioan daudela, hots, bata igotzen denean bestea jaitsi egiten da. Ez ahaztu.

ONDAREA. Toponimia hain baliabide unibertsala eta garai guztietakoa izanda, historiaren gorabehera guztiak bereganatu ditu bere ibilbideetan zehar.

Ikuspuntu horretatik esan dezakegu leku-izen bakoitzak historia bat duela bere baitan eta konkretuak izan direla leku bat identifikatzeko izen bat bai eta ez beste bat aukeratzeko arrazoiak. Egun plano berean aztertzen ditugun izenak, gainera, une oso ezberdinetan sortu izan dira. Esan dezakegu, beraz, edozein herritako altxor toponimikoa herri horren historiaren liburu bakarra eta errepikaezina dela.

Nahikoa da *irun* edo *ilun* hitza aurkitzea susmatzeko bertan Burdin Aroko herri harresitu bat egon dela. Edo pertsona edo santu izen bat, atzean *-aga* osagaiarekin Erdi Aroko sorrerako toponimo baten aurrean gaudela jakiteko. Ez aipatzearren pertsona eta lanbideen izenak, edo ohiko mintegi, teileri, olak, errotak eta gainerakoak. Edo aspaldiko baseliza desagertuak, eta eurekin baterako herrixka galduak. Nola jakingo genuke kokatzen euren toponimoak galdurik baleude.

Beldur gabe esan daiteke toponimoek material arkeologikoen balio bera dutela, beste garai batzuetako argibidea dakargituelako. Baina arazo bi ditu toponimiak elementu arkeologikoen aurrean: a) toponimoen sorrera jakiteko modurik ez dagoela C14 bezalako datazio sistematik ez delako asmatu eta b) elementu ez-materialak izanik, erraz desagertu daitezkeela inolako arrastorik utzi gabe. Arrazoi handiagoa beraz, toponimoen altxorrean lan egiteko.

Ondare kulturala izanik, nola edo hala Administrazioari dagokio elementu horien –gure kasuan "izenen"– irauraztea bermatzea.

ONDORENGOETARATZEA. Arestiko ondare-balioari berriz helduta, esan dezagun egun dakigunarekin informazio historiko handia erazi dezakegula gure herrietako toponimoetatik baina, seguruenik, askoz handiagoa izango dela hemendik bostehun urtera egongo diren jakitebideekin.

Beraz, ondarea izanagatik ondorengo belaunaldietara iragan behar diegu, altxor kultural gisa eta etorkizuneko ikertze lanetako material gisa.

BAINA... ZER BIDE DUGU GURE HERRIKO LEKU IZENAK KOKAPEN-BALIOA HAR DEZATEN, FINKATZEKO, ONDAREARI DAGOKION TRATAMENDUA EMATEKO ETA ONDORENGO BELAUNALDIETARA AHALIK ETA ERA EGOKIEN EMATEKO?

Alde batera utzita ofizialtasunaren aldetik tokiko administrazioek –udalek, administrazio-batzarrek– euren eta bertako kale-izenak arautzeko duten eskumena eta Eusko Jaurlaritzak edo Nafarroako Gobernuak bertako ibai, mendi eta toponimia txikiko beste hainbat elementu arautzeko dutena, oro har, esan daiteke gure herrietako leku izen gehienen baloratze, finkatze eta ezagutarazte lanak ez daudela inoren esku. Bestela esanda: gure esku, gu guztion esku daudela. Eta helburu horiek lortzeko ez dago formula magikorik aholku bi hauek baizik: a) maitasunez eta gustuz egitearena eta b) irudimena erabiltzearena. Horiek biak erabiliz gero, etekin onekoa izango da gure ahalegina.

Hala ere, formula magikorik ez, baina badira beste toki batzuetan erabili diren teknika on batzuk eta zure herrian ere abia ditzakezunak. Azter ditzagun:

MAPAK. Toponimia bilketako lan bat egin denean, izen horien iturri dokumentalak aztertu direnean eta, biak aintzat hartuaz, izen horiek finkatzeko egokitu direnean –normatibizazioa edo, entzunagoa, normalizazioa– mapa bat da izenak egonkortzeko dugun biderik onena.

Euskadiko Autonomia Erkidegoaren barruan, urtero-urtero udalerrietako mapak eta hirietako kartografia argitaratzeko diru-laguntza deialdi bat kaleratzen du Eusko Jaurlaritzak, bere Lurralde Antolamendurako Sailaren bitartez. Araba, Gipuzkoa eta Bizkaiko lurraldeetako udalek, partzuergoek, mankomunitateek eta udal-elkarteek eska dezakete.

Laguntza deialdia azaroan egin ohi da (iazkoa, 2007-11-30 eguneko EHAAn) eta haren emaitzak hilabete batzuk beranduago eman (iazko deialdiaren ebazpena, 2008-04-11 eguneko EHAAn).

Beraz, Euskal Herriko zazpi lurraldeetako hiru horietako batean lan egiten baduzu, nahiko errazago izango duzu mapa bat argitaratzea. Diru aldetik bai, behintzat. Laburbilduz honako hau da laguntzaren nolakotasuna: mapa egiteki eratorritako BEZ udalaren kargu izango da eta, bestelako kostuaren, hau da, prezioaren zerga-oinarriaren %75 Jaurlaritzak ematen du. Baina ez edonolako kopurua, goreneko muga batzuk ezartzen dituelako¹. Muga horiek, mapan islatuko den lurraldearen azaleraren arabera da. Horretarako hiru sail egiten du: erakunde eskatzailearen lur-azaleraren arabera:

- 30 km²-koa edo txikiagoa denean: 10.000 €
- 30 – 90 km² tartekoa bada: 9.000 € + azalera (km²-tan) X 0,03, kopuru hau ere eurotan.
- 90 km² baino handiagoa denean, 12.000 €

Kontuan izanda 2007ko kopuruak honakoak izango lirateke EAEko udaletan mapa bat egiteko kostuak. Udalek gehienez ordaindu beharko lukete "Gehienerako amaierako kostua" eta "Gehienerako diru-laguntza" zutabeen arteko ezberdintasuna².

Honakoak dira EAEko udalerririk guztien –alfabetoaren arabera antolatuta– mapa bat egitean diru-laguntza eskuratzeko kondizioak:

IZENA ³	km ²	GEHIENERAKO DIRU LAGUNTZA	GEHIENERAKO ZERGA OINARRIA	GEHIENERAKO BEZ	GEHIENERAKO AMAIERAKO KOSTUA	UDALAK GEHIENERAKO ORDAINDU BEHARRERAKO
Abadiño	35,97	10.199,12 €	13.598,82 €	2.175,81	15.774,63	5.575,52 €
Abaltzisketa	11,03	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Abanto y Ciérvana- Abanto Zierbena	18,28	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €

¹ "Ordainduko den zenbatekoa ezingo da, inola ere, diruz lagundutako lanak egiteko ordainsariaren guztizko gordinaren (BEZ eta gainerako zergak kanpo) %75etik gorakoa izan" (2007ko deialdiko 9.4 atala; 2007-11-30ko EHAAn)

² Ikus daitekeenez, goreneko kopuru horiek gainditzen ez baditugu –eta ez ditugu gainditu behar, goitik kalkulatu daudelako– udalek euren azaleraren arabera ordaindu beharko dute 5.466,67 - 6.560,00 € bitarteko kopuru bat, kontuan izanda horien zati handi bat lan osoaren BEZ dela.

³ Izendapen ofizial izandakoak, gaur den eguneko ofizialtasunera egokitu gabe.

Aduna	6,99	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Aia	55,04	10.834,83 €	14.446,44 €	2.311,43	16.757,87	5.923,04 €
Aizarnazabal	6,45	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Ajangiz	7,42	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Albiztur	13,19	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Alegia	7,56	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Alegria-Dulantzi	19,91	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Alkiza	11,86	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Alonsotegi	16,15	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Altzaga	2,56	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Altzo	9,75	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Amezketza	20,44	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Amorebieta-Etxano	58,18	10.939,20 €	14.585,60 €	2.333,70	16.919,30	5.980,10 €
Amoroto	12,92	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Amurrio	96,15	12.000,00 €	16.000,00 €	2.560,00	18.560,00	6.560,00 €
Andoain	27,23	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Anoeta	4,12	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Antzuola	27,59	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Añana	22,02	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Arakaldo	2,61	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Arama	1,31	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Aramaio	73,34	11.444,63 €	15.259,50 €	2.441,52	17.701,02	6.256,40 €
Arantzazu	3,77	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Areatza	9,10	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Aretxabaleta	29,01	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Armiñón	10,56	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Arraia-Maeztu	122,95	12.000,00 €	16.000,00 €	2.560,00	18.560,00	6.560,00 €
Arrankudiaga	22,59	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Arrasate/Mondragón	30,72	10.024,11 €	13.365,48 €	2.138,48	15.503,95	5.479,85 €
Arratzu	10,30	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Arrazua-Ubarrundia	57,50	10.916,76 €	14.555,68 €	2.328,91	16.884,59	5.967,83 €
Arrieta	14,41	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Arrigorriaga	16,05	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Artea	12,25	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Artzetales	36,48	10.216,03 €	13.621,37 €	2.179,42	15.800,79	5.584,76 €
Artziniega	27,51	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Asparrena	65,01	11.166,84 €	14.889,12 €	2.382,26	17.271,38	6.104,54 €
Asteasu	16,92	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Astigarraga	11,93	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Ataun	58,75	10.958,44 €	14.611,26 €	2.337,80	16.949,06	5.990,61 €
Atxondo	23,19	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Aulesti	25,45	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Ayala/Aiara	140,88	12.000,00 €	16.000,00 €	2.560,00	18.560,00	6.560,00 €
Azkoitia	56,67	10.888,86 €	14.518,48 €	2.322,96	16.841,44	5.952,58 €
Azpeitia	69,30	11.309,99 €	15.079,99 €	2.412,80	17.492,79	6.182,80 €
Bakio	16,79	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Baliarrain	2,61	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Balmaseda	22,33	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Baños de Ebro/Mañueta	9,45	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Barakaldo	29,00	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Barrika	7,91	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Barrundia	97,26	12.000,00 €	16.000,00 €	2.560,00	18.560,00	6.560,00 €

Basauri	6,97	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Beasain	30,31	10.010,26 €	13.347,01 €	2.135,52	15.482,53	5.472,28 €
Bedia	16,37	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Beizama	16,38	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Belauntza	3,40	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Berango	8,74	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Berantevilla	35,46	10.181,91 €	13.575,89 €	2.172,14	15.748,03	5.566,11 €
Berastegi	45,84	10.528,10 €	14.037,47 €	2.245,99	16.283,46	5.755,36 €
Bergara	76,03	11.534,32 €	15.379,10 €	2.460,66	17.839,76	6.305,43 €
Bermeo	33,79	10.126,49 €	13.501,99 €	2.160,32	15.662,31	5.535,82 €
Bernedo	130,70	12.000,00 €	16.000,00 €	2.560,00	18.560,00	6.560,00 €
Berriatua	20,28	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Berriz	30,08	10.002,60 €	13.336,80 €	2.133,89	15.470,68	5.468,09 €
Berrobi	2,85	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Bidegoian	13,33	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Bilbao	41,39	10.379,68 €	13.839,58 €	2.214,33	16.053,91	5.674,23 €
Busturia	19,71	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Campezo/Kanpezu	85,13	11.837,81 €	15.783,75 €	2.525,40	18.309,15	6.471,34 €
Deba	50,35	10.678,27 €	14.237,69 €	2.278,03	16.515,72	5.837,45 €
Derio	7,22	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Dima	61,84	11.061,22 €	14.748,29 €	2.359,73	17.108,01	6.046,80 €
Donostia-San Sebastián	61,52	11.050,63 €	14.734,18 €	2.357,47	17.091,65	6.041,01 €
Durango	14,92	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Ea	14,15	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Eibar	24,81	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Elantxobe	1,87	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Elburgo/Burgelu	32,39	10.079,61 €	13.439,47 €	2.150,32	15.589,79	5.510,18 €
Elciego	16,28	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Elduain	25,18	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Elgeta	16,66	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Elgoibar	39,22	10.307,18 €	13.742,90 €	2.198,86	15.941,77	5.634,59 €
Elorrio	37,16	10.238,80 €	13.651,74 €	2.184,28	15.836,01	5.597,21 €
Elvillar/Bilar	17,54	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Erandio	17,69	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Ereño	10,60	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Ermua	6,19	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Errenteria	32,33	10.077,50 €	13.436,67 €	2.149,87	15.586,53	5.509,03 €
Errezil	32,60	10.086,83 €	13.449,10 €	2.151,86	15.600,96	5.514,13 €
Errigoiti	16,47	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Eskoriatza	40,62	10.353,84 €	13.805,12 €	2.208,82	16.013,94	5.660,10 €
Etxebarri, Anteiglesia de San Esteban-Etxebarri Doneztebeko Elizatea	3,32	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Etxebarria	17,96	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Ezkio-Itsaso	21,27	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Forua	7,77	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Fruiz	4,16	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Gabiria	14,71	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Gaintza	5,97	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Galdakao	31,75	10.058,47 €	13.411,29 €	2.145,81	15.557,09	5.498,63 €

Galdames	44,58	10.485,91 €	13.981,21 €	2.236,99	16.218,21	5.732,30 €
Gamiz-Fika	15,31	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Garai	7,03	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Gatika	17,13	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Gautegiz Arteaga	13,63	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Gaztelu	9,30	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Gernika-Lumo	8,36	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Getaria	10,62	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Getxo	12,01	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Gizaburuaga	6,23	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Gordexola	41,16	10.371,94 €	13.829,25 €	2.212,68	16.041,93	5.669,99 €
Gorliz	10,20	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Güeñes	41,22	10.373,90 €	13.831,87 €	2.213,10	16.044,97	5.671,07 €
Harana/Valle de Arana	39,19	10.306,24 €	13.741,65 €	2.198,66	15.940,31	5.634,08 €
Hernani	39,79	10.326,49 €	13.768,65 €	2.202,98	15.971,64	5.645,15 €
Hernalde	4,22	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Hondarribia	28,56	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Ibarra	4,95	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Ibarrangelu	15,63	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Idiazabal	29,34	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Igorre	17,42	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Ikaztegieta	2,12	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Irun	42,58	10.419,29 €	13.892,38 €	2.222,78	16.115,16	5.695,88 €
Iruña Oka/Iruña de Oca	53,12	10.770,51 €	14.360,68 €	2.297,71	16.658,39	5.887,88 €
Irura	2,80	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Iruraiz-Gauna	46,87	10.562,36 €	14.083,15 €	2.253,30	16.336,45	5.774,09 €
Ispaster	22,68	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Itsasondo	8,88	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Iurreta	14,68	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Izurtza	4,15	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Karrantza Harana/Valle de Carranza	137,44	12.000,00 €	16.000,00 €	2.560,00	18.560,00	6.560,00 €
Kortezubi	12,08	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Kripan	12,59	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Kuartango	84,57	11.819,07 €	15.758,76 €	2.521,40	18.280,16	6.461,09 €
Labastida	38,41	10.280,21 €	13.706,95 €	2.193,11	15.900,06	5.619,85 €
Lagrán	45,34	10.511,41 €	14.015,21 €	2.242,43	16.257,64	5.746,24 €
Laguardia	81,09	11.702,97 €	15.603,96 €	2.496,63	18.100,59	6.397,62 €
Lanciego/Lantziego	24,21	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Lanestosa	1,34	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Lantarón	61,68	11.055,85 €	14.741,14 €	2.358,58	17.099,72	6.043,87 €
Lapuebla de Labarca	5,96	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Larrabetzu	21,34	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Larraul	5,85	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Lasarte-Oria	5,98	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Laukiz	8,24	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Lazkao	11,39	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Leaburu	3,37	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Legazpi	41,91	10.396,86 €	13.862,48 €	2.218,00	16.080,47	5.683,62 €
Legorreta	8,69	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €

Legutiano	45,70	10.523,46 €	14.031,28 €	2.245,00	16.276,29	5.752,83 €
Leintz-Gatzaga	14,65	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Leioa	8,63	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Lekeitio	1,68	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Lemoa	15,90	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Lemoiz	14,05	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Leza	10,04	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Lezama	16,58	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Lezo	8,71	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Lizartza	12,37	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Laudio/Llodio	37,58	10.252,67 €	13.670,23 €	2.187,24	15.857,47	5.604,79 €
Loiu	15,81	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Mallabia	23,34	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Mañaria	17,53	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Markina-Xemein	63,69	11.123,13 €	14.830,84 €	2.372,94	17.203,78	6.080,65 €
Maruri-Jatabe	15,90	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Mendaro	25,14	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Mendata	22,44	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Mendexa	7,14	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Meñaka	12,44	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Moreda de Álava	8,68	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Morga	11,64	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Mundaka	4,19	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Mungia	56,43	10.881,06 €	14.508,08 €	2.321,29	16.829,37	5.948,31 €
Munitibar-Arbatzegi Gerrikaitz	23,85	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Murueta	5,48	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Muskiz	20,62	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Mutiloa	8,68	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Mutriku	27,54	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Muxika	50,15	10.671,80 €	14.229,07 €	2.276,65	16.505,72	5.833,92 €
Nabarniz	11,62	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Navaridas	8,85	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Oiartzun	59,50	10.983,30 €	14.644,40 €	2.343,10	16.987,51	6.004,20 €
Okondo	29,81	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Olaberria	7,02	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Ondarroa	3,58	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Oñati	107,23	12.000,00 €	16.000,00 €	2.560,00	18.560,00	6.560,00 €
Ordizia	5,60	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Orendain	6,39	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Orexa	5,77	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Orio	9,69	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Ormaiztegi	6,76	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Orozko	102,56	12.000,00 €	16.000,00 €	2.560,00	18.560,00	6.560,00 €
Ortuella	7,63	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Otxandio	12,39	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Oyón-Oion	44,99	10.499,80 €	13.999,73 €	2.239,96	16.239,69	5.739,89 €
Pasaia	11,37	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Peñacerrada- Urizaharra	56,96	10.898,57 €	14.531,42 €	2.325,03	16.856,45	5.957,88 €
Plentzia	6,11	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Portugalete	3,22	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Ribera Alta	119,25	12.000,00 €	16.000,00 €	2.560,00	18.560,00	6.560,00 €

Ribera Baja/Erribera Beitia	27,85	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Salvatierra/Agurain	38,02	10.267,33 €	13.689,77 €	2.190,36	15.880,14	5.612,81 €
Samaniego	10,41	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
San Millán/Donemiliaga	85,34	11.844,81 €	15.793,08 €	2.526,89	18.319,97	6.475,16 €
Santurtzi	7,11	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Segura	9,17	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Sestao	3,49	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Sondika	6,06	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Sopelana	8,27	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Sopuerta	42,91	10.430,45 €	13.907,27 €	2.225,16	16.132,43	5.701,98 €
Soraluze/Placencia de las Armas	14,21	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Sukarrieta	2,31	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Tolosa	37,45	10.248,42 €	13.664,56 €	2.186,33	15.850,89	5.602,47 €
Trucios-Turtzioz	30,94	10.031,46 €	13.375,28 €	2.140,04	15.515,32	5.483,86 €
Ubide	2,86	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Ugao-Miraballes	5,29	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Urduliz	7,85	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Urduña-Orduña	33,45	10.115,02 €	13.486,69 €	2.157,87	15.644,56	5.529,54 €
Urkabustaiz	60,23	11.007,75 €	14.677,00 €	2.348,32	17.025,31	6.017,57 €
Urnieta	22,44	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Urretxu	7,56	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Usurbil	24,81	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Valdegovía	243,44	12.000,00 €	16.000,00 €	2.560,00	18.560,00	6.560,00 €
Valle de Trápaga-Trapagaran	13,13	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Villabona	17,74	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Villabuena de Álava/Eskuernaga	8,47	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Vitoria-Gasteiz	276,36	12.000,00 €	16.000,00 €	2.560,00	18.560,00	6.560,00 €
Yécora/Iekora	18,75	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Zaldibar	11,59	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Zaldibia	16,30	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Zalduondo	11,98	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Zalla	30,67	10.022,36 €	13.363,14 €	2.138,10	15.501,25	5.478,89 €
Zambrana	39,70	10.323,38 €	13.764,51 €	2.202,32	15.966,83	5.643,45 €
Zamudio	18,51	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Zaratamo	9,99	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Zarautz	14,36	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Zeanuri	66,91	11.230,21 €	14.973,62 €	2.395,78	17.369,40	6.139,18 €
Zeberio	47,27	10.575,70 €	14.100,93 €	2.256,15	16.357,08	5.781,38 €
Zegama	35,11	10.170,50 €	13.560,66 €	2.169,71	15.730,37	5.559,87 €
Zerain	10,34	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Zestoa	43,97	10.465,75 €	13.954,33 €	2.232,69	16.187,03	5.721,28 €
Zierbena	9,01	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Zigoitia	102,00	12.000,00 €	16.000,00 €	2.560,00	18.560,00	6.560,00 €
Zizurkil	15,54	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Zuia	122,57	12.000,00 €	16.000,00 €	2.560,00	18.560,00	6.560,00 €
Zumaia	11,34	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €
Zumarraga	16,63	10.000,00 €	13.333,33 €	2.133,33	15.466,67	5.466,67 €

Nafarroako Foru Komunitatean, ez dago udaletan edo antzekoetan toponimia mapak egiteko laguntzarik, Gobernutik bertatik zentralizatutako zeregina delako. Bada euskararen inguruko ikerketak egiteko diru-laguntza bat (2008-05-23 eguneko Nafarroako Aldizkari Ofizialean), oso eskasa –bere osotasunean 15.000 euro– eta, gainera, geroko ebazpen batez (2008-09-15eko Aldizkarian) 7.000 euroko gehieneko gastura murriztua. Antzeko egoera, berariazko laguntzarik ezarena, dugu Lapurdin, Nafarroa Beherean eta Zuberoan.

Norekin, zein enpresarekin egin gure herriko mapa? Ez dira gehiegi baina badira gure mapa bat egiteko beharra aseko diguten mapa enpresak. Laguntzen ebazpena argitaratzen den egunean, gainera, hasiko dira gureganatzen euren zerbitzuak eskaintzeko.

Bestela beti dago aholkua eskatzearen bidea.

Mapak bigarrenez, hirugarrenez... egin ahal izango dira, balizko okerrak zuzentzeko edo hobetzeko baina dirua banatzerakoan lehentasuna izango dute estreinako aldiz egiten dutenak.

Diru-laguntzaren onuradunak izateko, egingo den toponimia mapa topografikoa izan behar da – eskala, mailak adierazteko sestra kurbak, hipsometria...– eta ez edonolakoa. Bestetik paperezkoa izatea eskatzen da, hots, argitalpen lana egongo dela tartean. Azken hau, onuragarria da gure helburuei begira, etxe guztietara ale bat banatzea ahalbidetzen digulako.

Gogora dezagun, berriz, hori dela modurik onena toponimoak ezagutarazteko, finkatzeko eta iraunarazteko. Lehentasuneko zerbitzu honetaz gain, abantaila nagusia mapa bat izatea da, hortik aurrera edonon erabili ahal izateko: turismoa, hirigintza, irakaskuntzan, mendi-ibilbideak...

MAPAREN AURRETIKO LANAK

Mapa bat egin daiteke bai Jaurlaritzak duen herri bakoitzeko toponimiako datu-base soila erabiliz, bai aurrekoaz gain, bestelako ikerpen bat erabiliz.

Eta guztiarekin, oso gomendagarria da mapa editatu aurretiko toponimia erakusketa bat. Hori egin daiteke mapa izango denaren zirriborro batez, ortoargazki batez edo biak aldi berean. Erakusketara eraman behar da jendea, ahalik eta partehartzaileena izan dadin. Bertan herritarrek esango digute zein izen gehitu, zein kendu edo zein lekuz aldatu. Asko dira mapa egin aurretiko erakusketaren abantailak:

- Toponimia herriaren ondarea da, nahiz eta guk bildu eta antolatu. Herritarrek gertu-gertutik sentituko dute "euren" gauza bat egiten ari dela. Hurbilago izango dituzte maparen sentsazioak.
- Partehartzailea da. Herritarrek oso eskertzen dute kontsultatuak izatearena. Gerora, gainera, mapa eskuartean izatean, neurri batean, haien produktua dela sentituko dute.
- Mapa edo toponimia-lan perfektua ez da existitzen. Eta inongo herrian ez dago pertsona bat bere herriko izen guzti-guztiak dakizkiena. Horregatik, herritar askoren lan bateratuaren bitartez, perfekzioetik hurbilen izango gara.
- Ekintza kultural bat da, eta arrakastatsua eta harrera onekoa gerta daiteke gauzak ondo antolatuz gero.
- Azkenik, eta guri ikuspuntu praktiko batetik oso interesatzen zaiguna, mapari legitimitate, sinesgarritasuna ematen dio. Mapa egin osteko balizko kritikak isilarazteko balioko digu erakusketak. Ez da gutxi.

NOLA KUDEATU MAPA EGIN AURRETIKO ERAKUSKETA BAT?

- Leku publiko eta ezagun bat aukeratu behar da
- Astebete edo bi izatea nahikoa izan daiteke baina saiatu behar gara egun batzuetan ahalik eta jende gehien biltzen.
- Gorago ezarritako gure helburu horiek erdiesteko, komenigarria da herritar guztiengana iristea gonbidapena: herriko aldizkariak, etxez etxeko banaketa... Herrian lagungarria izan daitekeen elkarterik balego, inplikatu behar proiektuan.
- Bertan eta erakusketa zaintzen eta azaltzen pertsona aditu bat egotea komeni da. Eta pertsona hori ez dagoen unetarako lagungarriak izan daitezke fitxa batzuk jakiteko zer kendu, gehitu edo aldatu nahi den, betiere iradokizuna egiten duen pertsonaren izen eta telefonoak bilduz, geroko elkarrizketetarako.
- Ikastetxeetako ikasleek ere parte har dezakete, alde aurretik izenen bilketa, nahiz eta txikia izan, egin baldin badute.

MAPAREKIN BATERA ARGITARATZEA KOMENI DENA

Eskualde batzuetan toponimoen idazkera zuzena eta errealitatearen artean egiten denaren artean ezberdintasun nabariak egon daitezke, toponimoak identifikatzeko arazoak ere sor ditzaketanak. Horrelako egoeretan, komenigarria da horrelako zalantzak edo itxuraldaketak azaltzen dituen esku-liburu sinple bat ematea. Irakurria izatea denez helburua, modu arinean, argazki askorekin eta testu labur-laburrekin planteatu behar dugu, alde batera utzita azalpen filologiko sakonagoak edo era dokumentalen zerrenda luzeak. Gainera, jendeari gauzak azaltzen zaizkionean, aldaketak onartzeko joera du; ez ordea, komunikaziorik ez badago.

Zer esanik ez, bestelako liburu sakonagoak ere gomendagarriak dira oso.

TOPONIMIA BILDUTA, MAPA EGINA ETA ZER EGIN?

Hortik aurrerakoa gure esku eta gure irudimenaren esku dago. Beti ere, aintzat hartuta gure helburuak izan behar direla

- a) toponimoak ahalik eta jende gehienek esku egotea eta
- b) toponimoak ahalik eta jende gehienek erabiltzea

Eta kasu bietan arreta berezia ezarriz, belaunaldi gazteagoi begirako iragan-lanetan.

HAINBAT IDEIA

Era guztietako jolas interaktiboak egin daitezke. Badira horretarako enpresak. Baina baliabide eskasagoak baditugu, nahikoa izan daiteke udalaren webean mapa edo eta toponimoen gaineko informazioa. Ondo dago, webaren bitartez mapa geoerreferentziatuta jaisteko aukera ematea, eskuko GPSekin batera erabili ahal izateko.

Ibilbide toponimikoak antolatu edo bestelako mendi edo antzerako ibilbide bat antolatutakoan, tokian tokiko izenen berri ematea.

Toponimoen seinaleztapena. Jakina, kaleen izenak identifikatu behar direla ohiko xafren bitartez. Komenigarria da, bestetik, auzo edo baserri-etxeetarako bideak ondo adieraztea. Identifikatzeko arazoak egon daitezkeenean, oso zilegia ez bada ere, erabil daitezke toponimo normatibizatua

eta herrian erabiltzen dena aldi berean, nahiz eta azken honek agerpen apalago bat izan. Ez dugu ahaztu behar seinaleak lekuak identifikatzeko eginak direla. Azkenik toki ezberdinetako izenen seinaleak egin daitezke.

Mapei dagokienez, haietako batzuk tolestu gabe enkargatuko ditugu, poster moduan erabili ahal izateko. Horiek oso efektiboak dira, leku publikoetan –tabernak, erakundeetako eraikinetan, txokoetan, elkarteetan... jartzen direnean. Kanean jartzeko ere material berezietan inprimatu daitezke.

Umeei eta irakaskuntzari begira ere hainbat dira egin daitezkeenak.

- Mapa argitaratu aurretik, izenik gabeko bertsio bat ematea, beraiek modu antolatu batean izenak bildu ditzaten. Gero emaitzak kontrastatu beharko lituzkete egingo den toponimia erakusketarekin.

- Unitate didaktikoak. Umeei "bilduma" edo "album" bat bezala planteatzeko lana. Izen batzuk eman –ikasle talde bakoitzari batzuk– eta, fitxa batzuetan, lekuaren deskribapena egin, elementuaren neurriak, etxearen jabearen izena eta sinadura bildu, edo harekiko talde argazkia... edozein gauza bermatzeko umeak bertan izan direla eta leku horren gainean gutxieneko informazioa ere bildu dutela. Egokia oso, bestelako elementu etnografikoak –karobi, errota, burdinola, teileri edo antzeko izenek gogora dakarkigutena...–, ingurumenekoak –iturrien fitxak esate baterako– eta abar ezagutarazteko. Tokian tokiko biztanleekin adostu daiteke. Izenen eta tokien "bilduma" egiten egotearen sententzia transmititu behar diegu, motibazioz egin dezaten. Hori dena, jakina, banatu dugun mapan integratua.

- Eskuko GPS batzuk izanda, leku batzuetako UTM koordenadak eman eta leku horren izena eta argazkia lortu behar izatea. Ekintza hau, lehiaketa moduan planteatzea ona da, parte hartzeko motibazioan eragiteko.

- Leku-izenak dituen maparen edo atzeko ortofotoarekin puzzle batzuk egin daitezke. Kostuei begiratu behar diegu, trokel bereziak behar direlako.

- Umetan gutako askok ikasi genituen Madrilgo kaleen izenak *Monopoly* jolasaren bitartez. Harrez gero ez ditugu ahantzi bertan ikasitakoak: Lavapiés, Glorieta Cuatro Caminos... Beraz, horretarako ahalmena probaturik dago: balia dezagun., beraz.

Ideiak edonolakoak izan daitezke, eta edonork asmatuak. Baina beti gure ondarearen atalik barneratuena, toponimiarena hain zuzen ere, guk jaso bezala edo hobeto, besteei helaraziz.